

CENTRUM
POLSKO-ROSYJSKIEGO
DIALOGU I POROZUMIENIA

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI CENTRUM POLSKO-ROSYJSKIEGO DIALOGU I POROZUMIENIA W 2021 ROKU

WSTĘP

Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia (CPRDiP) jest państwową osobą prawną, powołaną na mocy Ustawy z 25 marca 2011 roku. Nadzór nad Centrum sprawuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Centrum realizuje swój cel ustawowy polegający na podejmowaniu działań na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach polsko-rosyjskich, wykonując zadania określone w Ustawie o CPRDiP, to jest:

- prowadzenie, inicjowanie i wspieranie badań naukowych;
- prowadzenie działalności wydawniczej;
- upowszechnianie w społeczeństwach polskim i rosyjskim wiedzy o stosunkach polsko-rosyjskich, historii, kulturze i dziedzictwie obu narodów na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej;
- prowadzenie, inicjowanie i wspieranie działalności edukacyjnej w Polsce i Rosji;
- organizowanie konferencji, sympozjów, wykładów, seminariów i dyskusji;
- utrzymywanie kontaktów z ośrodkami akademickimi, eksperckimi, naukowymi, kulturalnymi i politycznymi w Polsce i Rosji;
- dofinansowanie przedsięwzięć podejmowanych na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach polsko-rosyjskich;
- inicjowanie i wspieranie polsko-rosyjskiej wymiany młodzieży i studentów;
- organizowanie i wspieranie polsko-rosyjskiej współpracy między środowiskami naukowo-eksperckimi, ośrodkami akademickimi, organizacjami pozarządowymi, jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami samorządu zawodowego i gospodarczego z Polski i Rosji;
- współpraca z instytucją utworzoną przez władze Rosji, której celem jest podejmowanie działań na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach rosyjsko-polskich.

Trwająca od marca 2020 r. pandemia koronawirusa – wobec ograniczeń w podróżowaniu, w organizowaniu spotkań publicznych oraz lęków społecznych związanych z kontaktami osobistymi – w oczywisty sposób wpływała na działalność Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia. Znacząco mniej można było zorganizować spotkań czy innych przedsięwzięć wymagających fizycznej obecności uczestników. Centrum natomiast więcej środków mogło przeznaczyć na przedsięwzięcia nie wymagające kontaktów osobistych, w szczególności na badania naukowe, rozwój czasopisma „Nowaja Polska” / „Nowa Polscza” czy też upowszechnianie wiedzy o stosunkach polsko-rosyjskich za pośrednictwem kanałów internetowych. Na działalność CPRDiP wpływa też zły stan ogólny stosunków między Polską i jej sojusznikami a Rosją, co jest efektem zarówno postępującej totalizacji życia społeczno-politycznego w Rosji putinowskiej, jak i zauważalnie wyższego ryzyka wybuchu konfliktu wojennego na szeroką skalę między Rosją a Ukrainą tudzież wspierania przez Rosję działań białoruskiego reżymu wymierzonego w Polskę.

W tej sytuacji CPRDiP – prócz podtrzymywania i rozwijania kontaktów z opiniotwórczymi rosyjskimi elitami – koncentrowało się na przybliżaniu społeczeństwu polskiemu oraz krajom sojuszniczym wiedzy o sytuacji w Rosji i motywach podejmowanych przez nią działań wobec świata zewnętrznego, w tym Polski, a także na tłumaczeniu rosyjskiej opinii publicznej przyczyn stanowiska Polski, UE i NATO wobec Rosji. Ponadto Centrum było zaangażowane – instytucjonalnie bądź na poziomie pracowników – w dyskusje na temat pożądaney polityki wobec Rosji i zwalczania zagrożeń wychodzących z Kremla.

Zadanie 1: prowadzenie, inicjowanie i wspieranie badań naukowych

Projekty badawcze

1. *Losy Polaków pod władzą sowiecką po 17 września 1939 r.*, kierownik projektu: dr Maciej Wyrwa

W okresie sprawozdawczym sukcesywnie opracowywano napływające do Centrum nowe ankiety i zgłoszenia przesyłane przez rodziny i bliskich osób zaginionych oraz instytucje państwowe powiększając tym samym listę potencjalnych ofiar Zbrodni Katyńskiej.

2. *Operacja polska NKWD 1937-1938. Ofiary, dokumenty*, kierownicy projektu: dr Sławomir Dębski, dr Maciej Wyrwa

W okresie sprawozdawczym, ze względu na ogólnoswiatową pandemię COVID-19, nie udało się przeprowadzić niezbędnych kwerend w Rosji. Skoncentrowano się więc na pracach redakcyjnych związanych z wydaniem czterech tomów publikacji źródłowych w serii „Operacja polska NKWD w dokumentach” oraz tomu studiów pokonferencyjnych „Operacja polska” NKWD 1937-1938. *Przywracanie pamięci o zbrodni*. Kontynuowano opracowywanie spisów ofiar „operacji polskiej” NKWD w Ukraińskiej SRS na podstawie dokumentów pozyskanych dzięki współpracy CPRDiP z Archiwum SBU Ukrainy oraz NIPC „Memoriał” w Moskwie.

3. *Edycja materiałów źródłowych do stosunków polsko-sowieckich*, kierownik projektu: prof. Mariusz Wołos

Wiosną 2021 ukazał się drukiem obszerny tom dokumentów – w dwóch woluminach – dotyczący okresu 1918-1926 pod red. prof. Mariusza Wołosa i prof. Jana Jacka Bruskiego. W grudniu 2021 r. wyszedł analogiczny tom, również w dwóch woluminach, poświęcony II wojnie światowej (pod red. Łukasza Adamskiego) W wydawnictwie CPRDiP trwały prace redakcyjne nad pozostałymi tomami (za okres 1926-1932, 1932-1939,), prowadzone w ścisłych konsultacjach z ich redaktorami (dr Piotr Głuszkowski, prof. Marek Kornat).

4. *Kościół unicki – dzieje idei*, kierownicy projektu prof. Andrzej Gil i prof. Ihor Skoczylas

Z uwagi na niespodziewaną, przedwczesną śmierć prof. Ihora Skoczylasa w grudniu 2020, projekt zobowiązał się dokończyć prof. Andrzej Gil. W omawianym okresie pracował on nad dokończeniem swojej części książki, a także zredagowaniem i dokończeniem rozdziałów napisanych przez prof. Skoczylasa.

5. *Dzieje Kościoła katolickiego w sowieckiej Rosji 1917-1939 w polskich dokumentach dyplomatycznych*, kierownicy projektu prof. Roman Dzwonkowski i dr Andrzej Szabaciuk

W okresie sprawozdawczym ukazała się drukiem publikacja naukowa *Bolszewicy w walce z religią. Kościół rzymskokatolicki w Związku Sowieckim w polskich dokumentach dyplomatycznych 1922-1938*, która stanowi zwieńczenie projektu. Publikacja powstała w oparciu o przeprowadzone kwerendy archiwalno-biblioteczne w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Archiwum Akt Nowych oraz Archiwum Archidiecezji Gnieźnieńskiej.

6. *Ziemie północno-wschodnie II RP pod okupacją sowiecką 1939–1941. Władza i społeczeństwo*, kierownik projektu: prof. Alaksandr Smalańczuk

W okresie sprawozdawczym, wydano na Białorusi (w języku białoruskim) tom dokumentów źródłowych «Вызвалення» і заняволеныя. Польшка-беларускае памежжа 1939–1941 гг. у дакументах беларускіх архіваў.

7. *Borys Sawinkow i rosyjskie organizacje emigracyjne w Polsce w walce o trzecią Rosję (1919 – połowa lat 20. XX w.)*

Projekt naukowy zainicjowany 10 czerwca 2020. Wykonawcy: prof. Konstantin Morozow, prof. Ałła Morozowa. Termin zakończenia projektu: 15 grudnia 2022. W okresie sprawozdawczym trwały prace nad zebraniem odpowiedniego materiału i jego opracowaniem naukowym.

8. *Polityka Rosji wobec Polski 2000-2020: studium komparatystyczne*, kierownicy projektu dr Ernest Wyciszkievicz i dr Łukasz Adamski

Projekt zakłada wszechstronne przeanalizowanie rosyjskiej polityki zagranicznej wobec Polski w okresie rządów Władimira Putina z wyodrębnieniem głównych problemów (sprawy bezpieczeństwa regionalnego, kwestie gospodarczo-energetyczne, stosunek do Ukrainy i Białorusi, historia i pamięć historyczna). Jego ważnym komponentem będzie również analiza języka Kremla i kremlowskiej dyplomacji oraz porównanie działań podejmowanych wobec Polski z polityką Rosji wobec Litwy i Czech. W 2021 roku trwały prace nad projektem.

9. *Polscy jeńcy w wojnie polsko-bolszewickiej. Historia i pamięć*, kierownik projektu: dr Jana Prymaczenko

Projekt zakłada zbadanie losów polskich jeńców wojennych na terenie sowieckiej Ukrainy. W okresie sprawozdawczym opracowywano literaturę przedmiotu (rosyjsko- i anglojęzyczną), a także rozpoczęto kwerendy archiwalne w archiwach Ukrainy, zwłaszcza w Centralnym Archiwum Państwowym Najwyższych Organów Władzy i Administracji Ukrainy.

10. *Włodzimierz Bączkowski – wybór pism*, kierownik projektu: Wojciech Konończuk.

Projekt zakładał zebranie i wydanie drukiem wyboru głównych pism sowietologicznych Włodzimierza Bączkowskiego (1905-2000), polskiego pisarza, publicysty, działacza ruchu prometejskiego. W 2021 r. trwały prace nad wyborem pism, a następnie dokonano ich opracowania redakcyjnego. W 2022 r. trzy tomy wyjdą drukiem.

11. W 2021 kontynuowano realizację projektu, zakładającego przeprowadzenie diagnozy stowarzyszeń i organizacji funkcjonujących w Federacji Rosyjskiej w związku z zaostrzeniem przepisów ograniczających ich funkcjonowanie. Ze względu na obostrzenia związane z pandemią wirusa COVID-19, a co za tym idzie niemożność przeprowadzenia badań terenowych w Rosji, przedłużono okres realizacji projektu, którego efektem będzie raport z analitycznym opracowaniem danych ilościowych i jakościowych.

Program stypendialny dla badaczy z Rosji na prowadzenie badań naukowych w Polsce

Pandemia COVID-19, a zwłaszcza tzw. lockdowny oraz obostrzenia w przekraczaniu granic, ogromnie utrudniają prowadzenie badań naukowych. Mając to na uwadze, Centrum Polsko-

Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia nie ogłosiło w 2021 roku naboru wniosków o przyznanie stypendiów na realizację badań naukowych w roku akademickim 2021/2022. Nowy nabór zostanie ogłoszony niezwłocznie po tym, kiedy ograniczenia w związku z pandemią nie będą miały istotnego wpływu na prowadzenie badań naukowych, a sytuacja epidemiologiczna nie będzie stanowiła istotnego zagrożenia dla życia i zdrowia badaczy.

Zadanie 2: prowadzenie działalności wydawniczej

Wydane publikacje:

1. *Katyń Pro Memoria, Międzynarodowa konferencja z okazji 80. rocznicy zbrodni katyńskiej.*
2. *Za pierwszych Sowietów. Pogranicze polsko-białoruskie w latach 1939-1941 w relacjach ustnych mieszkańców Białorusi*, red. A. Smalianczuk.
3. *Bolszewicy w walce z religią. Kościół rzymskokatolicki w Związku Sowieckim w polskich dokumentach dyplomatycznych, 1922-1938*, red. R. Dzwonkowski i A. Szabaciuk.
4. *Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918-1926*, red. M. Wołos i J. J. Bruski.
5. *Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1939-1945*, red. Ł. Adamski.
6. *Wokół polskiej obecności w Rosji. Sztambuch Profesor Wiktorii Śliwowskiej na jubileusz dziewięćdziesięciolecia*, we współpracy z wyd. Neriton.
7. Lidia Czukowska, *Zapiski o Annie Achmatowej*, we współpracy z KEW.
8. „Wyzwalenija i zaniawolenija”. *Polska-białoruskaje pamieźža 1939-1941 hh u dakumientach biełaruskich archiwau («Вываленыя» i заняваленыя. Польшка-беларускае памежжа 1939–1941 гг. у дакументах беларускіх архіваў)*.
9. *Stolica Apostolska wobec Rosji i wschodniego chrześcijaństwa. Od Jana Pawła II do Franciszka*, red. A. Grajewski i P. Skibiński (we współpracy z Centrum Myśli Jana Pawła II).
10. *In the Shadow of the Soviet Empire. Poland and Finland. Two borderlands*, ed. M. Kornat.

Trwały prace redakcyjne nad:

1. „Wyznawca antykomunizmu”. *Pontyfikat Jana Pawła II w świetle dokumentów KGB Ukrainy. 1979-1991*, red. A. Grajewski.
2. *Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1926-1932*, red. P. Głuszkowski.
3. *Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1932-1939*, red. M. Kornat.
4. *Historia, ale jaka?*, red. Ł. Adamski i E. Wyciszkievicz.
5. „Operacja polska” NKWD 1937–1938 w Białoruskiej SRS w dokumentach, red. A. Smaliańczuk, A. Wieliki, M. Wyrwa.
6. *Władze polskie wobec Wielkiego Terroru i „Operacji polskiej” NKWD 1937–1938*, red. P. Libera.
7. „Operacja polska” NKWD 1937–1938. *Dokumenty Centrali*, red. S. Prudowski, N. Pietrow.
8. „Operacja polska” NKWD 1937–1938 w Ukraińskiej SRS – *losy ofiar i katów*, red. J. Prymaczenko, i Ł. Adamski.
9. „Operacja polska” NKWD 1937–1938. *Przywracanie pamięci o zbrodni*, red. P. Libera, M. Wyrwa.
10. L. Malksoo, *Rosja wobec prawa międzynarodowego* (tłumaczenie z jęz. angielskiego).
11. Wybór pism Włodzimierza Bączkowskiego w 3 tomach, red. W. Konończuk (z Ośrodkiem Myśli Politycznej).

12. *Między ugodą a carobójstwem. Granice polsko-rosyjskiego kompromisu politycznego w epoce Królestwa Polskiego 1815-1830* (tytuł roboczy), red. H. Głębocki.
13. Wydaniem w języku polskim publikacji źródłowej „Wyzwoleni” i zniewoleni. *Polsko-białoruskie pogranicze 1939-1941 w białoruskich dokumentów archiwalnych («Вызваленя» i заняволенья. Польша-беларускае памежжа 1939–1941 гг. у дакументах беларускіх архіваў)*.
14. Tłumaczeniem i wydaniem z Instytutem Polskim w Petersburgu publikacji Iriny Flige *Сандормох. Драматургия смыслов*.
15. Opracowaniem i wydaniem z Fundacją Ośrodka KARTA publikacji *Bunty w łagrach. Relacje polskich więźniów Gulagu*.

Zadanie 3: upowszechnianie w społeczeństwach polskim i rosyjskim wiedzy o stosunkach polsko-rosyjskich, historii, kulturze i dziedzictwie obu narodów na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, Federacji Rosyjskiej oraz innych krajów

Pracownicy Centrum brali udział w przedsięwzięciach organizowanych przez inne instytucje, występując jako dyskutanci na krajowych i międzynarodowych konferencjach eksperckich i naukowych w Niemczech, we Francji, na Ukrainie, na Litwie, w Czechach, a wirtualnie także na konferencjach odbywających się w Rosji. Informowali tam o działalności Centrum, a także biorąc udział w debacie publicznej na tematy związane z szeroko rozumianymi stosunkami polsko-rosyjskimi. Ponadto wielokrotnie występowali w mediach polskich, rosyjskich, ukraińskich, białoruskich, czeskich, anglojęzycznych (telewizja, prasa, radio, internet), komentując lub analizując wydarzenia i zagadnienia ważne z perspektywy polsko-rosyjskich relacji.

Centrum intensywnie informowało o swojej działalności w popularnych mediach i serwisach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram, kanał na YouTube). Profile pracowników CPRDiP na Twitterze i Facebooku są często odwiedzane i traktowane jako źródło wyważonych opinii w kwestiach polityki zagranicznej i problemów na tle historycznym w relacjach polsko-rosyjskich.

Katyń Pro Memoria

W 2021 roku prowadzone były prace (obejmujące m.in.: wybór gości, rejestrację wywiadów oraz zdjęcia do filmów, prace projektowe i programistyczne) nad kolejnymi częściami do portalu *Katyń Pro Memoria* opowiadającego historię cmentarzy katyńskich w: Charkowie, Miednoje, Bykowni i Kuropatach. Trwały również prace nad redakcją i tłumaczeniem na język rosyjski i angielski ponad 14 tysięcy biogramów ofiar Zbrodni Katyńskiej pozyskanych z MKiDN. Opracowywano również niezbędne teksty opowiadające o historii cmentarzy.

Nowaja Palsza i Nowa Palszcza (Нова Польша)

W okresie styczeń-początek grudnia 2021 na rosyjskojęzycznym portalu www.novayapolsha.pl i ukraińskojęzycznym www.novapolshcha.pl opublikowano około 400 artykułów. Na obu portalach regularnie ukazywały się teksty poruszające bardzo szerokie spektrum tematów, od historii i gospodarki, po kulturę i sport. Tematycznie skupiono się na ważnych rocznicach i postaciach: Cypriana Kamila Norwida, Stanisława Lema, Stefana Wyszyńskiego, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Witolda Pileckiego, Jerzego Pomianowskiego, Ireny Sendlerowej, poznańskiego

czerwca 1956, Konstytucji 3 Maja. Zarejestrowano ok. 900 tysięcy wejść na obie strony. Subskrybentami na Facebooku zostało ponad 73 tysięcy użytkowników (na obydwu wersjach językowych), a zmontowane dla mediów społecznościowych filmy obejrzało ponad 4 mln użytkowników. Została wydana wersja papierowa magazynu w języku rosyjskim i ukraińskim. „Nowa Polaszca” została zaprezentowana ukraińskim czytelnikom w trakcie Kyiv Art Book Festival, które odbyły się na przełomie sierpnia i września 2021 w Kijowie. Rozpoczęły się też prace nad organizacją udziału "Nowej Polaszcy" w rocznicy urodzin Brunona Schulza w Drohobyczu oraz targach książki w Rosji i na Ukrainie w 2022 r.

AREI

Centrum, wychodząc naprzeciw postulatam badaczy z Polski, Rosji i innych krajów sąsiednich, aby wspierać kontakty naukowe oraz popularyzować dorobek naukowców z regionu, postanowiło powołać własne czasopismo naukowe, ukazujące się w języku angielskim.

Celem pisma: „AREI” (skrót od Aadaequatio Rei et Intellectus) będzie:

- upowszechnianie wyników nowatorskich prac badawczych dotyczących przeszłości Rosji, Polski oraz innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej;
- prowadzenie krytycznego dialogu z zachodnioeuropejskimi i amerykańskimi środowiskami intelektualnymi, zwłaszcza tymi, którzy zapatrują się na historię regionu przez pryzmat stereotypów upowszechnianych przez nacjonalistyczne lub imperialne tradycje historiograficzne bądź też pozostają pod wpływem różnych mód intelektualnych, podmywających fundamenty klasycznego warsztatu historiografii;
- publikowanie wartościowych analiz dotyczących zagadnień współczesnych oddziałujących na politykę Rosji i jej stosunki z Polską, państwami UE i NATO oraz innymi krajami regionu, odwołujących się w ocenach do prawa międzynarodowego i kryteriów aksjologicznych spójnych z zasadami stanowiącymi fundament europejskiej kultury politycznej tudzież upowszechnianie artykułów polemizujących ze środowiskami badawczymi wzywającymi do rewizji takiego ładu;
- promowanie artykułów badaczy, którzy nie władają językiem angielskim w stopniu umożliwiającym publikowanie w anglojęzycznych czasopismach, i pomaganie im w ten sposób w uzyskaniu należytego audytorium dla ich dorobku;
- skupienie wokół Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia doborowego grona historyków i badaczy spraw międzynarodowych z Rosji i pozostałych krajów regionu oraz wykorzystanie tej sieci kontaktów jako wartościowego kanału promującego w różnych krajach regionu dorobek miejscowej historiografii i myśli analitycznej.

W 2021 zarejestrowano pismo w sądzie, powołano międzynarodową redakcję, rozpoczęto prace organizacyjne, w tym nad stworzeniem strony internetowej, a także zaprojektowano pierwsze numery pisma i zamówiono artykuły.

Spektakl: W promieniach, Petersburg, premiera 6-7 listopada 2021

Projekt powstał w związku z 10-leciem działalności Centrum we współpracy z Fundacją Plac Teatralny i petersburskim teatrem Lensowieta. Współczesny polski dramaturg Artur Pałyga oparł swoją sztukę na oryginalnych dziennikach i listach Marii Skłodowskiej-Curie. Zamiast legendarnej wielkiej uczoney, mitycznej postaci, w spektaklu widzowi ukazuje się kobieta z krwi i kości. Na język rosyjski dramat został przetłumaczony przez Anastazję Wekszinę, spektakl

wyreżyserował Andrzej Bubień, a w rolę Marii wcieliły się dwie rosyjskie aktorki: Laura Picchelaury i Walentina Sizonienko. W 2021 roku odbyły się 4 spektakle.

Spektakl: Rewizor. Komedia w pięciu aktach, Warszawa, premiera 10 grudnia 2021

Spektakl powstał w koprodukcji z Teatrem Dramatycznym m. st. Warszawy z inicjatywy Centrum, w reżyserii rosyjskiego twórcy Jurija Murawickiego, laureata Złotej Maski – głównej rosyjskiej nagrody teatralnej. Do miasteczka przesiąkniętego korupcją dociera informacja o wizycie wysokiego rangą urzędnika ze stolicy. Na lokalnych dygnitarzy i mieszkańców pada blady strach. Kim jest rewizor? Czy spadnie na nich kara za liczne nadużycia? Komedia Gogoła obnaża absurdalność naszej rzeczywistości i ułomności ludzkiej natury. W 2021 roku odbyły się trzy spektakle.

Mural „Dalecy bliscy”

Mural, zaprojektowany na 10-lecie CPRDiP wspólnie przez dwójkę artystów – Antonię Lew z Rosji i Dawida Ryskiego z Polski, będzie można oglądać od grudnia 2021 do listopada 2022 przy ul. Tamka w Warszawie. Jest to artystyczna metafora obecnych relacji polsko-rosyjskich narysowana przez ilustratorkę z Rosji i grafika z Polski.

Film dokumentalny o moskiewskich muralach

W 2021 roku trwały prace (obejmujące m.in.: stworzenie scenariusza, znalezienie operatora i montażysty, wybór ekspertów i murali, uzyskanie zgód na filmowanie, zdjęcia) nad filmem dokumentalnym opowiadającym historię i współczesność moskiewskich murali, który zostanie zaprezentowany w mediach społecznościowych wiosną 2022 roku.

Zadanie 4: prowadzenie, inicjowanie i wspieranie działalności edukacyjnej w Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej

Słowa na Słowa. Polsko-Rosyjska Szkoła Przekładu

Cykl warsztatów przeznaczonych dla początkujących tłumaczy literatury z języka rosyjskiego. W trakcie 10 spotkań uczestnicy zapoznawali się z cyklem pracy tłumacza i od razu wykorzystywali swoje umiejętności w praktyce podczas pracy nad tłumaczeniem książki. W czerwcu 2021 zakończyła się IV edycja szkoły, trwa praca nad redakcją dramatów, a wydanie książki planowane jest na początek roku 2022. Ponadto zakończono prace nad antologią z III edycji szkoły oraz odbyły się trzy spotkania w ramach V edycji.

Mistrz vs. Uczeń

Czy Uczeń prześcignie Mistrza? Podczas rozmowy oko w oko z Agnieszką Sowińską i Grzegorzem Szymczakiem – wybitnymi polskimi tłumaczami z języka rosyjskiego na język polski sześciu wybranych w procesie rekrutacji uczestników miało możliwość spojrzenia na swój przekład oczami doświadczonej tłumaczki i tłumacza.

Club of Warsaw. Young Leaders Meeting Point, Warszawa, 24-26 września 2021

Szkolenie dla młodych osób aktywnie uczestniczących w życiu publicznym na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym z Polski, Rosji, Białorusi i Ukrainy. Celem projektu jest podnoszenie kwalifikacji oraz stworzenie sieci młodych liderów, chętnych do budowania nowych i poprawy

istniejących kontaktów między lokalnymi społecznościami 4 sąsiadujących ze sobą krajów. W 8. edycji projektu wzięło udział 16 osób. W programie były m.in.: trening z negocjacji międzynarodowych i wystąpień publicznych oraz zajęcia z protokołu dyplomatycznego.

Międzynarodowa szkoła letnia "Law of War and Law of Peace - international law at the service of historical research", 28 sierpnia-3 września 2021

Kolejna edycja międzynarodowej szkoły letniej, organizowana we współpracy z Laboratorium im. prof. Richarda Pipesa działającym przy Instytucie Studiów Politycznych PAN, była poświęcona problematyce prawa międzynarodowego i historii ujmowanej w interdyscyplinarny sposób: kwestii wojny i pokoju, tego jak te pojęcia się przenikają, jakie ślady pozostawiły w tej części Europy i co o nich sądzą prawnicy i historycy. Wykładowcami szkoły byli cenieni prawnicy, historycy i politolodzy, m.in.: Klaus Bachmann, Władysław Czapliński, Agata Kleczkowska, Heorhij Kasjanow, Igor Grecki. W szkole wzięło udział 15 młodych badaczy z m.in. z Polski, Rosji, Ukrainy, Białorusi, Włoch i Turcji.

Polihistor

W „Polihistorze” – programie CPRDiP na YouTube – historyk dr Bartłomiej Gajos rozmawia z najlepszymi specjalistami od Polski i Rosji na najważniejsze tematy związane z historią i bieżącą polityką w relacjach pomiędzy obu krajami. Zrealizowano 13 odcinków. Gośćmi programu byli: dr Sławomir Dębski, dr Maria Domańska, prof. Andrzej Nowak, prof. Richard Butterwick-Pawlikowski, prof. Grzegorz Motyka, prof. Jacek Tebinka, prof. Adam Daniel Rotfeld, dr Maciej Wyrwa, prof. Zofia Zielińska, prof. Hieronim Grala, prof. Mariusz Wołos. W sumie filmy zanotowały 70 tys. wyświetleń na YT. Rozmowy są także dostępne – w pełnej wersji – jako podcast na najpopularniejszych platformach: Spotify, Apple Podcasts, Google Podcasts. Część wywiadów została przetłumaczona na język rosyjski i ukraiński i opublikowana na stronie „Nowaja Polska”.

Lektorat z języka polskiego

W okresie sprawozdawczym Centrum, wspólnie z Instytutem Polskim w Petersburgu, zainicjowało pilotażowy projekt lektoratu języka polskiego jako języka obcego dla początkujących. Zajęcia prowadzone są online poprzez platformę ZOOM i odbywają się w dwóch grupach (po 15 osób) w trybie dwóch semestrów (łącznie 258 godzin zajęć lekcyjnych). Zajęcia prowadzi doświadczony lektor posiadający odpowiednie kwalifikacje do prowadzenia kursu języka polskiego jako języka obcego. Projekt stanowi odpowiedź na duże zainteresowanie ze strony Rosjan nauką języka polskiego.

Słowa na Słowa 2.0. Polsko-Rosyjska Szkoła Przekładu dla zaawansowanych, Pisz, 10-14 listopada 2021

Specjalna edycja projektu „Słowa na Słowa. Polsko-Rosyjska Szkoła Przekładu” dla wszystkich uczestników wcześniejszych edycji. W ramach pięciodniowych warsztatów uczestnicy pracowali nad przekładem na język polski wybranej przez siebie książki rosyjskiego autora. Efektem pracy uczestników szkoły było przestanie do wybranych wydawnictw gotowej propozycji wydawniczej.

Zadanie 5: organizowanie konferencji, sympozjów, wykładów, seminariów i dyskusji

Spotkanie online: Literatura, Okudźawa i Rosja, 19 stycznia 2021

Spotkanie z Dmitrijem Bykowem, znanym i cenionym pisarzem, ale także dziennikarzem, publicystą i satyrykiem.

Spotkanie online: Lingwista na YouTube - spotkanie z Mikitką synem Aleksiejewem, 24 marca 2021

Spotkanie z rosyjskim youtuberem-lingwistą o nowych tendencjach w języku rosyjskim, o tym czy i jak język zmienia się pod wpływem Instagrama i TikToka, a także o innowacyjnych metodach nauki online, w tym na YouTube.

Okrągły stół: Wróg czy najbliższy sąsiad – polska polityka wschodnia, 30 marca 2021

Dyskusja o interpretacji sondażu opinii publicznej o polskiej polityce wschodniej. Jak Polacy oceniają proces migracji z Ukrainy i Białorusi? Czy jest społeczna akceptacja dla aktywnej polityki wschodniej? Czy ważniejsze dla Polaków są stosunki z Rosją, czy też z najbliższymi sąsiadami wschodnimi: Ukrainą i Białorusią? W dyskusji wziął udział Ernest Wyciszkievicz, Paweł Kowal, Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz oraz Przemysław Żurawski vel Grajewski. Rozmowę poprowadził dr Łukasz Jasina.

Spotkanie online: Ludmiła Ulicka. Między słowami, 20 kwietnia 2021

Spotkanie z wybitną rosyjską pisarką i scenarzystką, pierwszą kobietą wyróżnioną Rosyjską Nagrodą Bookera i mistrzynią „prozy niuansów”.

Debata: Historia – pole bitwy, 24 czerwca 2021

Rozmowa z analitykami Ośrodka Studiów Wschodnich Marią Domańska i Jadwigą Rogożą o tym, jak Kreml wykorzystuje historię do realizacji bieżących celów politycznych, jakie są główne mity założycielskie putinowskiej Rosji i czym jest zjawisko „drugiej pamięci” w rosyjskim społeczeństwie. Rozmowę poprzedziła prezentacja wyników badań sondażowych przeprowadzonych na zlecenie Centrum, której dokonał dyr. CPRDiP, dyr. Ernest Wyciszkievicz, a całość poprowadził dziennikarz Piotr Pogorzelski.

Debata i koncert: 10 urodziny Centrum, Warszawa, 19 października 2021

W związku z 10. rocznicą działalności Centrum odbyła się debata „Polska i Rosja za lat dziesięć. O warunkach i perspektywach dobrego sąsiedztwa”, w której udział wzięli: Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz, Adam Eberhardt, Igor Greckij, Siergiej Utkin. Uczestnicy szukali odpowiedzi na pytania: czego się możemy spodziewać w ciągu najbliższych dziesięciu lat? Jakie warunki powinny być spełnione, aby doszło do zmiany we wzajemnych relacjach i wzajemnym postrzeganiu? Czy i w jakich okolicznościach rzeczywista poprawa stosunków mogłaby być uznana za zgodną z racją stanu obu państw? Debata była poprzedzona koncertem Grupy Wschód. Jest to grupa aktorów zafascynowanych rosyjską kulturą. Ich celem jest przybliżenie twórczości muzyków rosyjskich w nowych interpretacjach.

II Polsko-Rosyjskie Forum Samorządowe, Zegrze, 24-27 października 2021

Wydarzenie odbyło się we współpracy z Fundacją WOT i Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP. Do Zegrza zaproszono ponad 40 działaczy rosyjskiego samorządu lokalnego, którzy przez dwa dni w trakcie okrągłych stołów i warsztatów mogli z samorządowcami z Polski dzielić się doświadczeniem i szukać rozwiązań problemów z zakresu: edukacji szkolnej i przedszkolnej, ochrony zdrowia, polityki migracyjnej, ekologii i jakości życia, rozwoju małego biznesu i edukacji obywatelskiej.

Spotkanie online: 80. rocznica deportacji jeńców sowieckich do Auschwitz, 28 października 2021

Międzynarodowe Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście oraz CPRDiP zorganizowało sesję edukacyjną poświęconą 80. rocznicy deportacji jeńców sowieckich do Auschwitz. Do KL Auschwitz deportowano co najmniej 15 000 jeńców sowieckich. Jeńcy byli wyjątkową grupą ofiar obozu, to oni doświadczyli masowych rozstrzeliwań, jak i zbiorowego katowania. Im, jako pierwszym, tatuowano na ciele numery zastępujące imiona i nazwiska, stali się też ofiarami pierwszych prób masowego zabijania ludzi cyklonem B. Podczas sesji wykład „Tragedia jeńców sowieckich w czasie II wojny światowej w polskiej historiografii” wygłosił prof. Grzegorz Motyka. Odbyła się również dyskusja panelowa: Jeńcy sowieccy w obozach Auschwitz, Majdanek, Lamsdorf, poprowadzona przez wicedyrektora CPRDiP, dr. Łukasza Adamskiego.

Panel dyskusyjny: Sankcje przeciwko Rosji – mocne i słabe strony, 25-26 listopada 2021

W ramach dorocznej konferencji „Polska Polityka Wschodnia” organizowanej przez Kolegium Europy Wschodniej Centrum przeprowadziło dyskusję w formie debaty oxfordzkiej z udziałem publiczności na temat „Sankcje przeciwko Rosji – mocne i słabe strony”, w której udział wzięli Ernest Wyciszkievicz, dyrektor Centrum oraz prof. Agnieszka Legucka (ISP PAN, PISM).

Międzynarodowa konferencja: Stalin wobec sąsiadów 1939–1945, 30 listopada 2021

Celem konferencji było przeanalizowanie dotychczasowych interpretacji celów sowieckiej polityki wobec Polski i innych krajów regionu w okresie II wojny światowej, a także identyfikacja luk badawczych. Bezpośrednim asumptem do jej organizacji była 80. rocznica podróży generała Władysława Sikorskiego do ZSRR. W dyskusji wzięli udział wybitni znawcy tematu z Czech, Polski, Rosji i Słowacji oraz Stanów Zjednoczonych.

Zadanie 6: utrzymywanie kontaktów z ośrodkami akademickimi, eksperckimi, naukowymi, kulturalnymi i politycznymi w Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej

Zadanie utrzymywania kontaktów z ośrodkami akademickimi, eksperckimi i kulturalnymi w Polsce i Federacji Rosyjskiej było realizowane na bieżąco w związku z licznymi, opisanymi powyżej, przedsięwzięciami realizowanymi przez Centrum. Realizacja badań naukowych jest prowadzona za pośrednictwem kierowanych przez zewnętrznych badaczy zespołów badawczych. Do rozwijania kontaktów przyczyniały się też kontakty pracowników Centrum z innymi ośrodkami w związku z udziałem we wspólnych projektach i konferencjach online.

Zadanie 7: dofinansowywanie przedsięwzięć podejmowanych na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach polsko-rosyjskich

Centrum rozstrzygnęło dziesiątą edycję Otwartego Konkursu na Dofinansowanie Przedsięwzięć na rzecz Dialogu i Porozumienia w Stosunkach Polsko-Rosyjskich. Na konkurs wpłynęło łącznie 45 wniosków. Bez rozpatrzenia z przyczyn formalnych pozostawiono 6 wniosków. Spośród 39 wniosków skierowanych do rozpatrzenia, Komisja Konkursowa na posiedzeniu w dniu 14 kwietnia 2021 zdecydowała o dofinansowaniu 18 projektów na łączną kwotę 282 400 PLN. Wszystkie rekomendowane projekty uzyskały akceptację dyrektora CPRDiP.

W wyniku postępowania konkursowego dofinansowanie uzyskały następujące podmioty:

1. Fundacja Wspieram - Festiwal Polskich Filmów Wisła w Rosji - 30 000 PLN
2. Towarzystwo Miłośników Braniewa - Kultura pogranicza – bez granic - 9 000 PLN
3. Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk - Konferencja naukowa „Między wyobrażeniem o wolności a adaptacją. Emigracja kaukaska w Europie” - 9 000 PLN
4. Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza - Katyń 2021 – II ogólnopolska konferencja młodych historyków - 15 000 PLN
5. Lubelskie Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych "Zdobycy Marzeń" - "Kałakolczik" - Polsko-Rosyjski Integracyjny Festiwal Artystyczny - 20 000 PLN
6. Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód / Opolski Oddział Wojewódzki – VI Sputnik nad Opolem / imprezy towarzyszące - 10 000 PLN
7. Nadbużańskie Stowarzyszenie Oświatowo-Ekologiczne „Mężenin” - Kolej Warszawsko-Petersburska - dziedzictwo architektoniczne - 16 000 PLN
8. Kulturalny Punkt Zapalny - Stiepan Pisachow - nietuzinkowy autor bajek dla dzieci - 10 000 PLN
9. Dariusz Klechowski - Historia polskiej książki na Syberii. Badania archiwalne księgozbiorów z II połowy XIX i początku XX wieku oraz próba oceny ich kulturotwórczej i integrującej roli wśród wielonarodowościowej społeczności syberyjskiej - 20 000 PLN
10. Fundacja "Kultura nie boli" - "Benia Krzyk. Sceny z życia" - spektakl na podstawie "Opowiadań odeskich" Izaaka Babla. Wydarzenie specjalne międzynarodowego festiwalu Big Book Festival 2021 - 20 000 PLN
11. Teatr Nowy im. Kazimierza Dejmka w Łodzi - Spowiedź chuligana - salon z poezją Sergiusza Jesienina w tłumaczeniu Bronisława Maja - 15 000 PLN
12. Stowarzyszenie "Za Wolną Rosję" - Wystawa plenerowa poświęcona kobietom-liderkom w Rosji - 20 000 PLN
13. Instytut im. Jerzego Grotowskiego - Teatr społeczny – nowe drogi. Dialog praktyków z Polski i Rosji - 30 000 PLN
14. Olga Morozowa - Festiwal Animacji Filmowej „Dialogi” - 12 000 PLN
15. Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Filologii Słowiańskiej KUL - II Sympozjum dla nauczycieli i wykładowców języka rosyjskiego jako obcego - 4 400 PLN
16. Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy - Szkoła letnia przedsiębiorczości akademickiej – 12 000 PLN
17. Fundacja Sztuki Pianistycznej imienia Henryka Neuhausa - Wydarzenie kulturalne "Henryk Neuhaus - przywracanie pamięci" - 10 000 PLN

18. Stowarzyszenie im. Bronisława Piłsudskiego - Współpraca muzealna w zakresie dokumentowania dorobku naukowego Bronisława Piłsudskiego - 20 000 PLN.

W związku z ograniczeniami związanymi z pandemią COVID-19 jeden z beneficjentów – Lubelskie Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych "Zdobywcy Marzeń" – zrezygnował z realizacji dofinansowanego przedsięwzięcia, wobec czego Komisja konkursowa rekomendowała dofinansowanie dwóch projektów z listy rezerwowej:

- Fundacja "Muzyka Cerkiewna" - Prezentacja rosyjskiej sakralnej muzyki chóralnej w ramach w ramach 40.edycji Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Cerkiewnej „Hajnówka” – 35 000 PLN
- Stowarzyszenie Społeczno- Kulturalne "Tłoka" - II Festiwal Kultury i Bajki Rosyjskiej – 8 000 PLN

Z powodu pandemii z realizacji projektu wycofał się jeszcze jeden z beneficjentów - Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, a kilku innych zmuszonych było przejść na tryb hybrydowy bądź online. Dodatkowo zrealizowany został jeden z projektów dofinansowanych w roku 2020, który wobec braku możliwości jego przeprowadzenia z powodu pandemii uzyskał zgodę na realizację w roku bieżącym:

Fundacja Sztuk Krytycznych - Projekt laboratorium „Fabryka działań - spotkanie artystów Rosji i Polski” - 30 000 PLN.

W związku z powyższym, łączna kwota dofinansowania w X Otwartym Konkursie wyniosła 323 400 PLN.

W 2021 roku po raz pierwszy Centrum ogłosiło też Otwarty Konkurs na Dofinansowanie Zdalnych Przedsięwzięć Podejmowanych na rzecz Dialogu i Porozumienia w Stosunkach Polsko-Rosyjskich. Na konkurs wpłynęło 27 wniosków, z czego 3 zostały odrzucone z przyczyn formalnych. Spośród 24 wniosków skierowanych do rozpatrzenia, Komisja Konkursowa na posiedzeniu 13 kwietnia 2021 zdecydowała o dofinansowaniu 9 projektów na łączną kwotę 105 500 PLN. Wszystkie rekomendowane projekty uzyskały akceptację dyrektora CPRDiP.

W wyniku postępowania konkursowego dofinansowanie uzyskały następujące podmioty:

1. Stowarzyszenie gmin „Polskie zamki gotyckie” - Interaktywny Szlak zamków gotyckich - multimedialna mapa państwa krzyżackiego w XV w. wraz z grą w wersji PL, RU, ENG, DE - 8 000 PLN
2. Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Słupsku - „Poznajmy się z Rosją online” - 3 500 PLN
3. Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych - Tłumaczenie stron internetowych Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych i prowadzonego przez fundację programu Centrum Pro Bono - 8 000 PLN
4. Fundacja Spark Academy - “Świeże spojrzenie: Twój świat w naszym obiektywie”: zaprojektowanie, stworzenie marki i utrzymanie interaktywnej, wielojęzycznej strony internetowej (PL, RU, EN, DE), stanowiącej cyfrowy zbiór wiedzy promujący odpowiedzialną turystykę - 18 000 PLN
5. Józefina Piątkowska-Brzezińska - Seria 9 filmów na temat polskich kontekstów w życiu i twórczości rosyjskich poetów pt. "Polski Parnas. Rosyjska Lira" - 14 000 PLN

6. Fundacja Rozwoju Regionalnego Bielik – Upamiętnienie żołnierzy radzieckich poległych na terenie Polski - 18 000 PLN
7. Fundacja Akcja Animacja - Projekt edukacyjno-filmowy "Film animowany - wspólny język" - 18 000 PLN
8. Fundacja Instytut Prawa Wschodniego im. Gabriela Szerszeniewicza - Organizacja konferencji "Polsko-Rosyjska Konferencja Prawników im. Aleksandra Lednickiego" - 9 000 PLN
9. Fundacja Ekogazeta - Rozpowszechnianie wiedzy o kulturze i dziedzictwie obu narodów poprzez Ekogazetę - 9 000 PLN.

Z realizacji dofinansowanego przedsięwzięcia z powodów osobistych zrezygnował jeden z beneficjentów, tym samym łączna kwota dofinansowania w Otwartym Konkursie Zdalnie wyniosła 96 500 PLN. Pozostałe projekty zostały zrealizowane zgodnie z harmonogramem i zaplanowanymi środkami.

Zadanie 8: inicjowanie i wspieranie polsko-rosyjskiej wymiany młodzieży i studentów

W związku z sytuacją wywołaną epidemią COVID-19 i zamknięciem granic pomiędzy Polską, a Rosją, Centrum postanowiło po raz drugi zaproponować zainteresowanym podmiotom uczestnictwo w zdalnej formie wymiany młodzieży za pośrednictwem współczesnych środków komunikacji audio-video.

Jeden projekt polega na zorganizowaniu z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej, co najmniej czterech spotkań uczniów lub studentów w liczbie od dziesięciu do dwudziestu (nie wliczając opiekunów) z każdego kraju partnerskiego. Podczas tych spotkań należy zapewnić dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczniowie lub studenci mogą swobodnie się ze sobą kontaktować. Podczas projektu młodzież realizuje program przedsięwzięcia zaproponowany przez wnioskodawców.

Na konkurs „Polsko-Rosyjska Wymiana Młodzieży 2021 zdalnie” wpłynęło 6 wniosków. Wnioskodawcy występowali o dofinansowanie swych projektów na łączną sumę 147 494,61 zł, co dawało średnią kwotę 24 582 zł. Najwyższą wnioskowaną kwotą było 36 500 zł, a najniższą 17 220 zł.

Otrzymaliśmy wnioski z województw: świętokrzyskiego – 2 i po jednym z województw: kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, małopolskiego i opolskiego. Rosyjscy partnerzy pochodzą z obwodu kaliningradzkiego – 2, Jarosławia, Niżnego Nowogrodu, Petersburga i Moskwy.

Wszystkie wnioski spełniały wymogi formalne i zostały skierowane do rozpatrzenia przez Komisję Konkursową, która na posiedzeniu 3 września 2021 zarekomendowała do dofinansowania 5 projektów, które na mocy rozstrzygnięć dyrektora Centrum postanowiono dofinansować na łączną kwotę: 126 494,61 zł (od 17 220 zł. do 36 500 zł). Niestety, w jednym przypadku rosyjski partner polskiego wnioskodawcy zrezygnował z udziału w przedsięwzięciu. W rezultacie zrealizowano 4 projekty zdalnej wymiany młodzieży, w których wzięło udział 111 dzieci i młodzieży z Polski i Rosji wraz z 23 opiekunami.

Lista podmiotów, które zrealizowały projekty zdalnej wymiany młodzieży z ich rosyjskimi partnerami:

1. Piastun - Fundacja na Rzecz Dzieci i Młodzieży – Gimnazjum nr 3 w Jarosławiu
2. Stowarzyszenie Rodziców i Nauczycieli na Rzecz Pomocy Dzieciom z Miejskiego Zespołu Szkół nr 5 w Gorlicach "Bliżej Dziecka" – Szkoła nr 525 z poszerzoną nauką języka angielskiego w Petersburgu
3. Ari Ari – Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Niżnym Nowgorodzie
4. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Mazury – Średnia Szkoła Ogólnokształcąca im. N. Timoszenko w Krasnym Jarze

Zadanie 9: organizowanie i wspieranie polsko-rosyjskiej współpracy między środowiskami naukowo-eksperymentalnymi, ośrodkami akademickimi, organizacjami pozarządowymi, jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami samorządu zawodowego i gospodarczego z Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej

Centrum utrzymywało i rozwijało sieci współpracy i kontaktów między polskimi i rosyjskimi instytucjami badawczymi, ośrodkami akademickimi i innymi organizacjami poprzez uczestnictwo w konferencjach i seminariach online oraz przez stale rozbudowywaną stronę internetową i serwisy społecznościowe.

Kontynuując nawiązaną w 2020 r. współpracę z Unią Metropolii Polskich, Centrum sfinansowało przekład na język rosyjski książki *Dobra praktyki polskich miast*, która ukaże się w wersji cyfrowej i w druku w 2022 r., aby służyć dla rosyjskich partnerów za swoisty przewodnik po doświadczeniach polskiej transformacji na poziomie samorządowym.

Zadanie 10: Współpraca z instytucją utworzoną przez władze Federacji Rosyjskiej, której celem jest podejmowanie działań na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach polsko-rosyjskich

CPRDiP utrzymuje roboczy kontakt z Fundacją „Rosyjsko-Polskie Centrum Dialogu i Porozumienia” oraz przedstawicielami Rady Fundacji w sprawach będących w orbicie zainteresowania obu instytucji.